

„Zaćma” Ryszarda Bugajskiego: Pytania o naturę zła.



Marek Kalita jako Prymas Wyszyński i Maria Mamona jako Julia Brystigerowa w filmie Ryszarda Bugajskiego „Zaćma” fot, mat. prasowe.

Barbara Lekarczyk-Cisek

Ryszard Bugajski zrobił wspaniały, niezwykle dojrzały film, w którym stawia pytania o to, kiedy w człowieku rodzi się zło, wielkie zło. To są również pytania o to, czy możliwe jest przebaczenie.

Ryszard Bugajski kojarzony jest przede wszystkim z filmem „Przesłuchanie”, który powstał w 1981 roku, ale swoją oficjalną premierę miał dopiero z końcem 1989 roku. Stał się też przyczyną szykan, które sprawiły, że reżyser wyemigrował do Kanady i powrócił do Polski dopiero w 1995 roku. Do tematyki czasów stalinowskich powrócił jeszcze filmem „Generał Nil” (poświęconym sylwetce niezłomnego generała Augusta Emila Fieldorfa - Nila), a także spektaklem telewizyjnym „Śmierć rotmistrza Pileckiego”. Wszystkie trzy ukazywały okrucieństwo opresyjnego systemu

komunistycznego, niejako z punktu widzenia ofiar.

Najnowszy film Bugajskiego rozgrywa się po 1956 roku, a jego bohaterką jest tym razem kat, a nie ofiara. Jest nią Julia Brystigerowa, zwana krwawą Luną. Trzeba jednak podkreślić, że jest to film, który świadomie dystansuje się od ukazywania okrucieństw tzw. systemu. Bohaterka, która jest jego kwintesencją staje się właściwie pretekstem do stawiania pytań o naturę zła.

Moralna ślepotą

Akcja większości scen rozgrywa się w ośrodku dla niewidomych w Górkach, które muszą się widzowi kojarzyć z Laskami, ale są zarazem pewną metaforą, na której zbudowany jest cały film: metaforą moralnej ślepoty. Bohaterka przybywa do ośrodka, aby spotkać się z Prymasem Wyszyńskim, którego niegdyś - jako dyrektorka departamentu V Urzędu Bezpieczeństwa - więziła i represjonowała. Ma nadzieję, że ten niezłomny człowiek, któremu wiara pozwoliła wytrwać, znajdzie dla niej radę, jak ma dalej żyć. Dodajmy, że w tym czasie Brystigerowa nie pracuje już w departamencie, skąd usunięto ją po tzw. odwilży, ze względu na złą sławę, której zawdzięczała przydomek krwawej Luny. W tym czasie jest już redaktorką PIW-u i żyje w luksusowych, szczególnie jak na tamte czasy, warunkach. W pierwszej scenie widzimy jej piękne, urządzone antykami mieszkanie, z obrazami znanych mistrzów. Jeden z nich - pędzla Picassa - przedstawia prawdopodobnie ją samą, gdyż podobno była w czasach paryskich jego modelką. Ubrana niezwykle elegancko: w kostium Chanel i piękną białą, jedwabną bluzkę, pachnąca drogimi perfumami, paląca dobre zagraniczne papierosy, nie sprawia jednak wrażenia szczęśliwej i zadowolonej z życia. Głuche telefony, neurotyczne zachowanie, problemy ze snem - składają się na obraz kobiety pogrążonej w głębokim kryzysie. Pragnie spotkania z Prymasem, bo żywi niczym nie uzasadnioną nadzieję, że znajdzie on sposób, aby ją z tego kryzysu wydostać. Audiencję u ks. Wyszyńskiego uzyskać niełatwo, szczególnie, jeśli jest się krwawą Luną, ale i na to są sposoby: fałszywe nazwisko i życzliwa siostra przełożona, która - jak się później okaże - jest jej dobrą znajomą z czasów młodości.

Do spotkania z Prymasem długo nie dochodzi, za to scena ta staje się punktem kulminacyjnym filmu. Księdzem, który pośredniczy w tym spotkaniu, jest zagrany znakomicie przez Janusza Gajosa - mistrza epizodu - skromny, ociemniały ksiądz

Cieciorka. To w jego usta włożył reżyser i scenarzysta w jednej osobie słowa, które i nam towarzyszą podczas oglądania filmu: jak to jest możliwe, aby światła kobieta, wykształcona i z dobrej rodziny, w dodatku matka, była bardziej okrutna od niejednego sadystycznego ubeka? Ale na to pytanie nie znajdzie odpowiedzi, a już na pewno nie od Julii. Są to jednak pytania, które bohaterka musi sobie sama postawić, aby pojąć, jak do tego doszło. Bugajski wplata w filmową narrację nieliczne sceny retrospektywne, ale przede wszystkim przemiana Julii ukazana jest za pomocą metafizycznych obrazów. Zaczyna się to od więziennego korytarza, kiedy jeden z więźniów przedstawia się jako Chrystus i potem wielokrotnie będzie się pojawiać w jej snach? wizjach? To wszystko nie jest jednoznaczne, ale symbolizuje niewątpliwie wymiar metafizyczny jej rozterek i cierpienia.



Maria Mamona jako Julia Brystigerowa w filmie Ryszarda Bugajskiego „Zaćma”, fot. mat. prasowe.

Pytania o źródło zła i możliwość przebaczenia

Trzeba przyznać, że Bugajski pokazał z jednej strony, że sama bohaterka (czytaj: każdy człowiek) nie rozumie, skąd się w niej wzięło aż takie zło i nigdy nie uda się jej

tego zracjonalizować, choć mówi o braku Boga, o uwiedzeniu komunistyczną ideologią. Ale jak wytłumaczyć, że dostaje furii, gdy jej mały synek zwraca przy stole albo z kamienną twarzą odjeżdża, mimo jego żalosnych nawoływań... Jest w tym filmie scena, w której bohaterka "spotyka" na łące samą siebie - jako 9-letnią dziewczynkę i myśli, że wtedy jeszcze nie była zła, że to przyszło później, ale dlaczego - na to pytanie nie znajduje odpowiedzi. Wyjaśnienie wszystkiego wiarą lub niewiarą także nic nie daje, skoro siostra Benedykta w pewnym momencie zdradza Julii, że "Bóg jest dla niej tylko metaforą", a mimo to zło jej nie dotknęło i ofiarowała się ociemniałym dzieciom. To ona, a nie Prymas, ze łzami i z miłością przytula na końcu bohaterkę, dając jej przebaczenie i nadzieję.

Kulminacyjna scena rozmowy z Prymasem Wyszyńskim ukazuje przede wszystkim dystans i niemoc wobec problemu, jakim jest Julia (czytaj: zło). Tutaj ksiądz sam przyznaje, że czuje się głupi i bezradny. Wobec klęczącej i szlochającej kobiety zdobywa się na gest błogosławieństwa. Tylko tyle i aż tyle.

Ryszard Bugajski zrobił wspaniały, niezwykle dojrzały film, w którym - jak jeden z jego bohaterów - stawia pytania o to, skąd bierze się zło - aż takie zło? Dlaczego ludzie wyrządzają sobie taką straszną krzywdę? To są również pytania o to, czy możliwe jest przebaczenie. Chrystus wprawdzie wybacza bohaterce, ale czy wybaczą jej ofiary i czy ona sama sobie potrafi wybaczyć? Tu nie ma łatwych odpowiedzi. Tytułowa "zaćma" zdaje się być jakąś jej metaforą. Bohaterka ciągle zakrapia oczy, cierpi bowiem na kataraktę, ale wiadomo, że ta nieumiejętność rozpoznawania dobra i zła jest jej głównym problemem.



Maria Mamona jako Julia Brystigerowa w filmie Ryszarda Bugajskiego „Zaćma”, fot, mat. prasowe.

Choć wobec tak doniosłej tematyki sprawa formy wydaje się być drugorzędną, nie sposób jednak pominąć głównej roli, która niejako dźwiga całą tę złożoną problematykę. Postać Julii Brystigerowej, zagrana została przez Marię Mamonę znakomicie i niezwykle wiarygodnie. Na początku bohaterka jest sztywna, pewna siebie i przekonania, że wszystko może (kiedy np. zastrasza dozorcę, o którego współpracy z SB doskonale wie). Proces rozwoju postaci następuje z jednej strony w toku wydarzeń, z drugiej zaś - i to jest chyba najistotniejsze: poprzez tajemniczą przemianę wewnętrzną. Jej wina staje się dla niej samej coraz bardziej wyrazista, aż do punktu kulminacyjnego i swoistego "wyciszenia" w ostatniej scenie, wraz z pointą, kiedy Julia zakłada na nogę metalową przepaskę zadającą ból. To znak, że przyjmuje cierpienie. Trudna rola i wielkie aktorstwo, bez którego ten film nie byłby wiarygodny.

Dantejskie sny Lecha Majewskiego



Lech Majewski, fot. Przemek Dzienis

Korespondencja z Polski

Barbara Lekarzyk-Cisek

„Onirica” to oszałamiająca, bardzo plastyczna wizja filmowa. Poznajcie jej części składowe i przeczytajcie, co mówił o niej reżyser podczas wrocławskiej premiery.

Pięknie skomponowane kadry, nieśpieszna, kontemplacyjna narracja, nastrojowa muzyka, a także czerpanie inspiracji z własnych snów, z języka poezji i z malarstwa - oto, co wyróżnia filmy autorskie Lecha Majewskiego na tle postępującej komercji kina. Jego najnowsze dzieło - „Onirica” jest - wedle deklaracji reżysera - ostatnią częścią tryptyku, po „Ogrodzie rozkoszy ziemskich” oraz „Młynie i krzyżu”. W istocie, wszystkie je łączy wspólny temat: miłości, cierpienia i śmierci. O ile jednak dwa pierwsze zostały zainspirowane konkretnymi obrazami (Boscha i Bruegla), o tyle „Onirica” zdaje się być próbą stworzenia własnego obrazu. Obrazu utkanego ze

snów, lektury Dantego, malarskich fascynacji, a także współczesnej rzeczywistości – oczywiście twórczo przetworzonej.

Podczas wrocławskiej premiery filmu (10 kwietnia w Kinie Nowe Horyzonty), Majewski poruszył wiele istotnych tematów. Mówił m.in. o wpływie „Boskiej komedii” Dantego na swój film, o języku symboli, o swoich snach i o tym, że współczesny człowiek stał się bytem wirtualnym. Fragmenty tych wypowiedzi uzupełnią moją próbę analizy filmu.

Obraz jako artystyczna wizja

U źródeł twórczości Majewskiego zawsze leży obraz – artystyczna wizja. Taka też jest pierwsza sekwencja filmu: wewnątrz kościoła, z dominującą postacią Anioła (śmierci?), który swoim skrzydłem osłania leżącą na ławie postać kobiecą. W pobliżu siedzi mężczyzna z przymkniętymi powiekami. Okazuje się, że to jego wizja, jego sen...

W „Oniryce” co prawda istnieje pewien rodzaj narracji, ale rządzi się ona regułami snu – jest (zgodnie z tytułem) oniryczna. Obrazy płynnie przechodzą z jednego w drugi, jawna miesza się ze swym przeciwieństwem. Realnością są przeżycia bohatera, który straciwszy w wypadku ukochaną, nie potrafi pogodzić się z ową utratą i błąka się w rzeczywistym świecie, co i rusz się z niego wyłączając i zapadając w marzenia senne. Zresztą całą tę rzeczywistość należałoby również wziąć w cudzysłów, czymże bowiem jest wewnątrz hipermarketu o przewrotnej nazwie „Real” albo ekran telewizora, z którego płyną informacje o powodziach, kataklizmach, o katastrofie smoleńskiej..?

- Jeżeli się porusza rzeczywistość i wizualnie nią potrząsa, to ona podsuwa nam różnego rodzaju rzeczy, o których myśmy nawet nie pomyśleli. W 2008 roku napisałem w scenariuszu, że dziewczyna bierze ślub z brzozą. A ile teraz to ma konotacji... Nagle ta wizja, poprzez to, co się wydarzyło w Smoleńsku, nabiera dodatkowego znaczenia.

Kiedyś widziałem na cmentarzu kobietę, która trzymała malutkie dziecko i kiedy zadzwonił telefon, położyła je na grobie. Zobaczyłem w tej scenie początek i koniec – taki niebywały skrót. Trochę to potem zmieniłem w „Angelusie”, gdzie jest czaszka i

dziecko, a z kolei w „Ogrodzie rozkoszy ziemskich” kobieta zdejmuje pantofel i dotyka bosą stopą kamienia na cmentarzu w Wenecji.

Od starożytności istnieją wierzenia, że tylko kamień jest w stanie przechować nasze tchnienie. W prymitywnych kulturach umarłemu daje się właśnie kamień. W kulturze żydowskiej kładzie się je na grobach. To oksymoron - ale kamień jest „przechowalnią” dusz. Ulegam pewnym swoim wizjom, ale nie wszystkie do końca rozumiem. Np. te woły w supermarkecie. Aby zrealizować tę wizję, poświęciłem półtora roku, a scena trwa 29 sekund...



Kadr z filmu Lecha Majewskiego „Onirica”

Paralele z „Boską komedią” Dantego

Ważnym elementem filmowej narracji są także fragmenty „Boskiej komedii” Dantego. Nie chodzi jednak tylko o paralele związane z utratą ukochanej. W swoim wcześniejszym poemacie „Vita nuova” („Nowe życie”) włoski poeta opisał własne przeżycia związane ze śmiercią ukochanej Beatrice. Jemu również ukojenie przyniósł sen, w którym zmarła mu się ukazała. Odtąd będzie podążał za nią, sublimując swoje uczucie. Beatrice pojawia się także w „Boskiej komedii” - jako przewodniczka Dantego, prowadząca go do Raju. Zanim to jednak nastąpi, poeta

doświadczy kryzysu duchowego i załamania moralnego. Będzie musiał przejść Piekło i Czyściec – poznać grzech i karę, pokutę i nadzieję. Zobaczysz nie tylko ukochaną, ale także zagrożoną katastrofami ludzkość. Tę główną myśl odnajdziemy także w filmie Majewskiego.

- „Boską komedię” Dantego znałem od bardzo dawna, ale nie jest to tekst, który można łatwo przyswoić. Potraktowałem poetę bardziej jako malarza, gdyż stwarza on niesamowity gąszcz obrazów, wśród których idąc człowiek może się dotkliwie poranić. Potem te obrazy ulegały przetworzeniu, pojawiały się w moich snach, pojawiały się też w rzeczywistości. W sposób pełny objawił się Dante w rzeczywistości roku 2010. Cały film nie opiera się na Dantem, ale jest peryfrazą i parafrazą „Boskiej komedii”.

Otóż ten 2010 rok rozpoczął się od tego, że zobaczyłem takie zdjęcie: pod Częstochową – bezkresne białe pole, z szeregiem pokrzywionych słupów, które skrzywił i pogięł szron i lód. Wyglądają jak szereg kostuch z kosami, które idą zebrać żniwo 2010 roku. Taka scena znajduje się na początku mojego filmu.

W wyniku zmian pogody Polskę zalało wówczas pięć dużych powodzi. To były prawdziwe tragedie dla wielu ludzi, którzy potem mieszkali na zalanych terenach, bo musieli tam wrócić, gdyż nie stać ich było na przeprowadzenie się gdzie indziej.

Kiedy robiłem kwerendę we wszystkich stacjach telewizyjnych, znalazłem materiały nakręcone przez operatorów, które były tak przerażające, że nigdy ich nawet nie wyemitowano. Płynące trumny, a obok nich napęczniałe zwłoki krów, które były pożerane przez szczury... Były to prawdziwe sceny dantejskie. Potem nastąpiła tragedia w Smoleńsku – przerażające wydarzenie, które do tej pory budzi zażarte spory.



Kadr z filmu Lecha Majewskiego „Onirica”

Pytania o istotę cierpienia i śmierci

Początkowo bohater zupełnie nie radzi sobie z cierpieniem. Poszukuje jego sensu w wierze, ale ta okazuje się zawodna. Próbuje też racjonalizować swój stan, a właściwie czyni to jego ciotka, u której pojawia się od czasu do czasu. Przytacza ona słowa perskiego poety, mówiące o tym, że z ciemności rodzi się światło. Próbuje także przywoływać rozważania filozofów, szczególnie Seneki i Heideggera, wedle których śmierci de facto nie ma. Nie daje to jednak nieszczęśnikowi żadnej pociechy.

Tej doznaje przede wszystkim w wizjach sennych, które stają się jego alternatywnym życiem. Porzuca stałe zajęcie (jest profesorem uniwersyteckim, specjalistą zajmującym się znaczeniem symboli), podejmuje pracę w hipermarkecie, ale z miernym skutkiem. Wędrowki odbywa nie tylko w snach, ale również w rzeczywistości, jednak granice między nimi są tak nieostre, że czasami nie wiemy – sen to czy jawa... „Boskiej komedii” słucha – jak współczesny młody człowiek – w wersji audio (w oryginale). Ostatecznie odnajduje swoją Beatrycę i w boskiej ekstazie unoszą się ku niebu. Po czym razem, jak Orfeusz i Eurydyka, płyną łodzią w nieznanym kierunku.

- Sartre powiedział, że nadrealizm jest realizmem totalnym. Ja w to też głęboko wierzę, ponieważ mój stosunek do opisywania człowieka jest przeciwny do typowego kinowego opisu, który polega na oddawaniu jego ruchu i jego słów, czyli behawioryzmu w czystej postaci. Ja nie wierzę w takie kino. Mnie natomiast wydaje się, że każdy z nas złożony jest z wielu warstw, tyle w nas funkcjonuje dziwnych obrazów, sekwencji, które nigdy nie wychodzą na światło dzienne. Człowiek jest uwikłany w pewną grę obrazów - bardzo skomplikowaną rzeczywistość wewnętrzną. W człowieku pozornie unieruchomionym jest czasem więcej akcji niż w bohaterze znajdującym się w pędzącym samochodzie.

Uroda obrazu

Pięknie skomponowane kadry, nieśpieszna, kontemplacyjna narracja, którą niesie także nastrojowa muzyka, autorstwa Majewskiego (do spółki z Józefem Skrzekiem) - stanowią znak rozpoznawczy tego poety i malarza kina. Czerpanie inspiracji z własnych snów, o czym wspominał nieco żartobliwie podczas spotkania z publicznością w Kinie Nowe Horyzonty, inspiracje, malarskie i literackie, wpływ Junga - wszystko to sprawia, że kino Majewskiego jest oryginalne i niepowtarzalne. Ale jednocześnie bliskie człowiekowi jak żadne inne. Żyjąc wśród ekranów, w sztucznym hiperrzeczywistym świecie (jakby powiedział Baudrillard), często zatracamy kontakt z sobą samym, bagatelizując sny i marzenia na jawie. Film zdaje się nam przypominać o tym, jak wiele tracimy. „Onirica” przemawia do widza owym „zapomnianym językiem” symboli i obrazów sennych.

- Lubię czytać symbole - to moja pasja. Uważam, że jest to taki „zapomniany język”, który każdy z nas powinien znać, ponieważ wierzę głęboko, że nie jesteśmy osamotnieni w rzeczywistości. Ona się z nami komunikuje, ale czyni to specyficznym językiem, którego nie potrafimy odczytywać. Zauważam u ludzi taką formę „nieistnienia”, wirtualnego bytu, to znaczy bytu ograniczonego do odbierania świata przez szkło: szyby samochodu, komputera, telewizora, gry...

Wychodzę z założenia, że widz jest współtwórcą filmu. Poprzez jego odbiór filmów sam bardzo wiele się dowiaduję. Choć są też obszary w filmie, o których nie wiem i nie chcę wiedzieć. Dużo rozmawiam w ten sposób ze zmarłymi. Większość moich filmów: „Wojaczek”, „Angelus” to jest swoiste przywoływanie duchów.



Kadr z filmu Lecha Majewskiego „Onirica”



Kadr z filmu Lecha Majewskiego „Onirica”

<http://kulturaonline.pl/>

Polskie filmy w Teksasie

Joanna Sokołowska-Gwizdka

Austin Polish Society presents
10th Austin
Polish Film
Festival



October 22-25 2015
Marchesa Hall & Theater
6406N IH-35

538

Projekt plakatu: Leszek Żebrowski, profesor Akademii Sztuki w Szczecinie.

W dniach 22-25 października 2015 roku odbył się w Austin dziesiąty, jubileuszowy Festiwal Polskich Filmów. Polskie kino na tyle weszło na stałe do repertuaru wydarzeń kulturalnych w stolicy Teksasu, że burmistrz miasta ogłosił październik polskim miesiącem, a artyści, którzy przyjeżdżają na festiwal z Polski otrzymują honorowe obywatelstwo City of Austin. W tym roku przyjechał po raz kolejny reżyser i prezes Stowarzyszenia Filmowców Polskich, Jacek Bromski. Jak sobie żartował podczas spotkania, zaszczytne honorowe obywatelstwo nie uratowało go jednak przed karą za przekroczenie prędkości.

Reżyser przyjechał ze swoim najnowszym filmem „Anatomia zła”. Gośćmi festiwalu byli również dwaj muzycy z Austin, którzy brali udział w powstawaniu filmu – Ludek Drizhal i Spencer Gibb, obaj poznani przez Jacka Bromskiego podczas poprzednich festiwali w Teksasie. Ludek Drizhal, kompozytor, dyrygent i producent muzyczny, urodzony w Pradze, jest autorem ścieżki dźwiękowej do tego filmu. To już czwarty jego projekt filmowy z Jackiem Bromskim. Po projekcji Ludek Drizhal opowiadał, jak dobiera się dźwięk do materiału zdjęciowego, ile podejmuje się prób, żeby właściwie oddać klimat akcji filmowej i jak duża różnica jest we współpracy z polskim reżyserem w porównaniu ze współpracą z reżyserami amerykańskimi. Amerykańskie kino jest bardziej oparte na schematach, w polskim kinie kompozytor ma więcej wolności w kreowaniu obrazu.

Spencer Gibb, brytyjski muzyk, piosenkarz, aktor, autor tekstów i właściciel studia nagrań w Austin, zagrał w filmie epizod. Po projekcji opowiadał o pracy na planie i współpracy z polskim reżyserem.



Od lewej: Zbigniew Banaś, Jacek Bromski, Ludek Drizhal i Spencer Gibb

Filmy fabularne

„Anatomia zła”

Fikcyjna fabuła thrillera luźno nawiązuje do trzech autentycznych wydarzeń – przypadkowe zastrzelenie cywili w Nangar Chel w Afganistanie przez żołnierzy polskiego kontyngentu, zabójstwo gen. Marka Papały, Komendanta Głównego Policji i zaginięcie dziennikarza śledczego Jarosława Ziętary. W Afganistanie poznajemy zdegradowanego sierżanta Waskę (Marcin Kowalczyk), w Polsce – Lulka (Krzysztof Stroński), byłego płatnego zabójcę, warunkowo wychodzącego z więzienia.

Prokurator, który go posadził, daje mu propozycję nie do odrzucenia – Lulek dostaje zlecenie zabójstwa wysoko postawionego funkcjonariusza państwowego i albo zlecenie wykona, albo wraca za kratki. Patrząc na miłego, ciepłego, dobrodusznego emeryta, nie można nie czuć do niego sympatii. Krzysztof Stroiński stworzył postać bogatą pod względem psychologicznym, uwarunkowaną przeszłością, zdeterminowaną terażniejszością, o dwoistej naturze. Czy niegroźny, miły staruszek to maska, która skrywa bezwzględnego zabójcę, czy też odwrotnie, cynizm jest maską, a konieczność wykonania zadania jest ceną za spokojne życie. Lulek nie jest już tak sprawny, jak kiedyś, niedowidzi, ręce mu się trzęsą, obawia się, że zlecenie może być dla niego za trudne. Dlatego rekrutuje zdegradowanego sierżanta Waskę, który po powrocie do Polski pracuje w myjni samochodowej. Obietnica powrotu do wojska i odzyskanie dawnego statusu jest kusząca. Dlatego Wasko decyduje się na współpracę z Lulkiem. Relacja Lulek-Wasko jest pod względem psychologicznym wielopłaszczyznowa. Lulek manipuluje swoim współpracownikiem, a jednocześnie jest jego mentorem, spełnia rolę ojca, nauczyciela, przyjaciela. „Wysoko postawiona osoba”, na którą zostało wydane zlecenie spotyka się regularnie ze śpiewaczką operową w jej apartamencie. Dlatego zostaje wynajęty pokój hotelowy na przeciwko budynku, w którym dochodzi do schadzki. Młody snajper bezbłędnie wykonuje zadanie, a ucieczka zabójców z miejsca zdarzenia jest perfekcyjnie zaplanowana. Akcja filmu trzyma w napięciu i spełnia wszelkie kryteria dobrego thrillera. Dlatego dziwi zakończenie. Trudno uwierzyć w motywacje sierżanta Waśki. Jeśli zakończenie w zamierzeniu reżysera, miało przypominać, że każda zbrodnia musi być ukarana, to byłoby zbyt oczywiste.

Anatomia zła/Anatomy of Evil

Scenariusz i reżyseria: Jacek Bromski

Zdjęcia: Michał Englert

Muzyka: Ludek Drizhal

Produkcja: Jacek Bromski Produkcja Filmowa

Premiera: wrzesień 2015

Obsada: Krzysztof Stroiński, Marcin Kowalczyk, Piotr Głowacki, Michalina Olszańska i inni.

„Jack Strong”

Kolejny thriller pokazywany podczas Festiwalu w Austin oparty jest na losach pułkownika Ryszarda Kuklińskiego, jednego z największych szpiegów drugiej poł. XX w., który jako oficer Ludowego Wojska Polskiego zdecydował się na współpracę z CIA. W filmie poznajemy płk. Kuklińskiego podczas przesłuchania. Nie wiadomo kto i dlaczego go przesłuchuje. Ma się wrażenie, że po latach zostaje przesłuchiwany w Polsce i z polskiego punktu widzenia jest rozważany problem zdrady. Jednak pułkownik Kukliński po wyjeździe z Polski nigdy już do niej nie powrócił, jego historia jest opowieścią dla rządu amerykańskiego.

Bohater czy zdrajca? Postać jest tak zbudowana, że nie mamy co do tego wątpliwości, zostanie szpiegiem z powodu wyższej konieczności było nie lada bohaterstwem. Stopniowo poznajemy sytuację, którą znał pułkownik. Rozczarowanie planami Układu Warszawskiego, inwazja na Czechosłowację w 1968 roku, masakra protestujących robotników na wybrzeżu w 1970 roku i realne zagrożenie konfliktem jądrowym, którego ofiarą może paść Polska, skłoniły oficera do skontaktowania się z wywiadem amerykańskim. Odpowiedzialny za dostarczanie dokumentów dotyczących tajnych planów Moskwy, pułkownik Kukliński stał się kluczową postacią, która doprowadziła do rozpadu Związku Radzieckiego i zmiany sytuacji politycznej w Polsce. Oprócz jednej sceny, jak z Hollywood – pościgu samochodowego i podmianie uciekających, akcja filmu rozgrywa się głównie w zamkniętych pomieszczeniach, co potęguje dramatyzm sytuacji. Film spełnia wszelkie wymogi thrillera szpiegowskiego i trzyma w napięciu, akcja się toczy szybko, zarysowany jest aspekt psychologiczny, sytuacja rodzinna bohatera. Pokazana jest też historia z okresu zimnej wojny, zależność Polski od Związku Radzieckiego i różne postawy wśród oficerów Wojska Polskiego.

Film cieszył się dużym zainteresowaniem amerykańskiego odbiorcy. Po projekcji odbyła się ciekawa rozmowa. Chale Nafus, były wykładowca w departamencie Radia, Filmu i Telewizji rozmawiał z Elliottem Nowackym, obecnie koordynatorem

programu międzynarodowego w departamencie slawistyki na Uniwersytecie w Austin. Elliot Nowacky przez dwadzieścia lat był oficerem w armii amerykańskiej i specjalistą od Związku Radzieckiego. W jego odczuciu, to właśnie pułkownik Kukliński w dużym stopniu przyczynił się do zmiany sytuacji geopolitycznej w Europie wschodniej i być może uratował swoją ojczyznę od klęski jądrowej, płacąc za to bardzo wysoką cenę – utratę obydwóch synów. Ciekawe pytania i komentarze z widowni świadczyły o tym, że przygotowywano się do odbioru tego filmu.

Jack Strong

Scenariusz i reżyseria: Władysław Pasikowski

Zdjęcia: Magdalena Górka

Muzyka: Jan Duszyński

Produkcja: Scorpio Studio

Premiera: luty 2014

Obsada: Marcin Dorociński, Maja Ostaszewska i inni.

„Miasto 44”

Na filmie o Powstaniu Warszawskim widownia była zapełniona. Przed projekcją wprowadzenie dotyczące historii Polski z okresu II wojny światowej przedstawiła dr Tatiana Lichtenstein z wydziału historii na Uniwersytecie w Austin.

Dla Polaków obecnych na projekcji, znających historię, film był trudny w odbiorze. Wiele osób mówiło, że miało ochotę wyjść lub żałowało, że widziało ten film, ze względu na brutalność scen wojennych i odmitologizowanie znanej nam z przekazów rodziców czy dziadków historii. Wybuch samochodu-pułapki i lecące na ludzi rozczłonkowane ciała oraz bryzgająca krew, może nawet w najbardziej opatrzonych w brutalnych scenach widzach wywołać dreszcze. Amerykanom, brutalność rzeczywistości powstańczej mogła silnie podziałać na wyobraźnię i uzmysłwić trudne wybory, jakie podejmowali Powstańcy.

Struktura filmu Jana Komasy oparta jest na powstańczych, węzłowych wydarzeniach – „cisza przed burzą”, potyczki na cmentarzu zgrupowania „Radosław”, odbicie więźniów żydowskich, walki na Starówce i Czerniakowie, przejście kanałami, bombardowanie szpitali, masakra oddziału generała Berlinga, plan ewakuacji pontonami na Pragę, eksterminacja ludności cywilnej. Dziwić może jedynie obraz kanałów z ruchomymi i wilgotnymi ścianami, miażdżącymi ludzi jak w filmie grozy, w kontraście z dzielnicą Warszawy pełnej życia, uśmiechniętych przechodniów, patrzących ze zdziwieniem na wycieńczonych i brudnych Powstańców. Na tło historyczne nakłada się wątek uczuciowy. Scena pocałunku w zwolnionym tempie z karabinowym ostrzałem w tle, czy scena erotyczna rozegrana w rytmie współczesnej elektronicznej muzyki „Skrillexa”, sprawiają, że film ma coś z komiksu z trudną do uchwycenia granicą między historyczną realnością a przestrzenią rodem z gier komputerowych. Może młode pokolenie, do którego należy reżyser, tak patrzy na historię.

Obrazowi pokazanemu w filmie sprzeciwiają się uczestnicy Powstania, których poproszono o konsultację. – *My oczekiwaliśmy, że to będzie film, który w pewnym sensie odda i nastrój tamtych chwil i nas samych. Pokaże nas zgodnych, przyjaznych sobie, mających przed sobą pewien cel. A doznałem zawodu* – mówi Edmund Baranowski w artykule Michała Fala (www.natemat.pl). Wśród byłych Powstańców największe wątpliwości wzbudzają sceny seksu, sposób jaki w filmie traktowani są jeńcy oraz wulgaryzmy. Powstańcy mają żal do twórców filmu, że kilkakrotnie poprawiana wersja scenariusza, nie uwzględniła ich uwag.

W filmie zmieszana jest historia, pop, kicz i okrucieństwo. Może to jest właściwy język przemawiający do młodego pokolenia, dzięki któremu młodzi uzmysłowią sobie, że o pokój trzeba było walczyć i nie jest każdemu z góry dany.

Miasto 44

Scenariusz i reżyseria: Jan Komasa

Zdjęcia: Marian Prokop

Muzyka: Antoni Komasa-Łazarkiewicz

Produkcja: Akson Studio

Premiera: 2014

Obsada: Józef Pawłowski, Zofia Wichlacz, Anna Próchniak i inni

„Bogowie”

Film jest opowieścią o wybitnym polskim kardiochirurgu prof. Zbigniewie Relidze, o czasach, w których przyszło mu stworzyć słynną Klinikę Kardiochirurgii w Zabrze i determinacji, z jaką walczył o każde ludzkie życie. Profesor jest niewątpliwie wybitną osobowością, która zaraża energią swoich współpracowników. Religa pokazany w filmie to przede wszystkim lekarz w służbie pacjenta, nie dbający o zaszczyty, czy pierwszeństwo w dokonywaniu zabiegów, które mogłoby mu przynieść światową sławę. Lekarz, który wybrał pionierską pracę w Polsce, ze wszystkimi ograniczeniami systemu komunistycznego, zamiast skorzystać z propozycji pozostania w Ameryce po odbyciu podyplomowych staży. Pokazane są etapy, które przechodził operacje udane i nieudane, po których przychodził czas załamania. Zabiegi pokazywane były z bliska, widz uczestniczył w otwieraniu ludzkiego ciała, widział pracę organów wewnętrznych. Tak bardzo naturalistyczny obraz nie był konieczny, choć przybliżał jakże trudną pracę zespołu lekarzy. Autorzy filmu starali się wiernie oddać postać prof. Religi. Nie da się jednak pokazać całego ludzkiego życia w ciągu dwóch godzin, dlatego siłą rzeczy trzeba dokonywać skrótów. Zaledwie zarysowany został wątek rodzinny, żona, która w filmie przegrywa z pracą swojego męża. Nie zostały wspomniane dzieci - syn kardiolog i córka - sinolog. Nie pokazano wyjazdów na wakacje z rodziną, pasji profesora - wędkarstwa itd. Skupiono się na pracy, tworzeniu Kliniki i przeszczepach serca. Pokazany też został prof. Jan Moll z Łodzi, który jako pierwszy w Polsce dokonał (nieudanego) przeszczepu serca w 1969 r.

Dlatego do rozmowy po filmie zaproszona została dr Teresa Łysoń z Austin, absolwentka Akademii Medycznej w Łodzi, która po studiach pracowała w Klinice Kardiochirurgii razem z prof. Janem Mollem. Przybliżyła amerykańskim widzom

sytuacje lekarzy w Polsce w czasach komunizmu. Przeczytała też list od kolegi, dr Ryszarda Łupińskiego, który pracował z prof. Religą:

„W tym filmie pokazano go w 95% takim jakim był. Zacząłem pracę u Religi trzy miesiące po pierwszym przeszczepie. (...) Mogę powiedzieć tylko dobre rzeczy o nim. Był to mój najlepszy szef jeśli chodzi o profesjonalizm, osobowość, jako lekarz i osoba prywatna (...). Mieszkałem z nim jakiś czas w tym samym hotelu pielęgniarskim w Zabrze co ON. W filmie jest scena, jak tam właśnie nieprawdopodobnie się upił po śmierci pacjenta i przewracał lampy w pokoju.

Nigdy nie mógł zgodzić się ze śmiercią (...). Brał każdego pacjenta, który dla innych klinik nie nadawał się do leczenia (...). Uważał, że każdy musi dostać szansę, nawet jeśli szanse są nikłe. Stąd sztuczne serce i przeszczepy. Kiedyś, jak pracowałem w Singapurze, okazało się, że też go tam znali jako kardiochirurga, który wykonał ostatni u człowieka przeszczep xenogenny. Zrobił to na Ochojcu. Pamiętam ten dzień. Wszyscy chodzili ,na palcach', żeby 'tatusiowi' (tak zwaliśmy go między sobą) nie przeszkadzać i być w gotowości, żeby mu pomóc (...). To był ewenement w medycynie - lekarz najlepszy jakiego znałem na naszym terenie i nie tylko”. (dr Ryszard Łupiński).

Bogowie/The Gods

Scenariusz: Krzysztof Rak

Reżyseria: Łukasz Pałkowski

Zdjęcia: Piotr Sobociński, Jr.

Muzyka: Bartosz Chajdecki

Produkcja: Krzysztof Rak, Piotr Woźniak Starak

Premiera: 2014

Obsada: Tomasz Kot, Magdalena Czerwińska, Piotr Głowacki, Kinga Preiss, Marian Opania i inni



Od lewej: Joanna Sokołowska-Gwizdka i dr Teresa Łyson

“Zbliżenia”

To kolejny po “Pręgach” i “Senności” dramat psychologiczny Magdaleny Piekorz. Tym razem reżyserka pokazuje bardzo trudne relacje pomiędzy matką i córką. Kobiety kochają się i nienawidzą, są na siebie skazane i chcą od siebie uciec. Wchodzimy w świat Marty, zdominowanej przez zaborczą matkę, podejmującej co jakiś czas próby uwolnienia się z więzów matczynej miłości, po czym wracającej do dawnego układu. Nawet zamążpójście nie zmienia sytuacji, niewola emocjonalna trwa nadal. Marta, mimo, że już nie mieszka z matką, nie rozstaje się z telefonem, który bez przerwy daje o sobie znać – „Martusiu, odbierz, tu mama”. Mąż patrząc na sytuację z boku próbuje pomóc w rozwikłaniu pętli, która dusi ich oboje, ale Marta jest za słaba, aby odciąć więź z matką. Powoli zarysowuje się tło wydarzeń, sprawa ojca Marty i błędy matki w budowaniu własnego związku. Odkrycie Marty na temat ojca i spotkanie się z nim też niczego nie zmienia. Każda decyzja Marty jest poddawana analizie i komentowana. Informacja o planowanej ciąży wprowadza matkę w panikę i z całych sił próbuje córce odradzić tę decyzję. Marta sunie po równi pochyłej, a jej małżeństwo wisi na włosku. Matka jednak (świetna rola Ewy Wiśniewskiej) nie umie żyć bez szantażu emocjonalnego i nic do niej nie dociera. Problem nigdy się nie rozwiąże. Wprawdzie Marta godzi się z mężem, zachodzi w ciążę, ale matka.... jakby na złość, odbiera sobie życie. Tragedia ta spowoduje, że poczucie winy nigdy Marcie nie da spokoju.

Zbliżenia/Close-Ups

Scenariusz: Magdalena Piekorz, Wojciech Kurczok

Reżyseria: Magdalena Piekorz

Zdjęcia: Marcin Koszałka

Muzyka: Adrian Konarski

Produkcja: Studio Tor

Premiera: 2014

Obsada: Ewa Wiśniewska, Joanna Orleańska, Łukasz Simlat i inni

„Obietnica”

Ten dramat psychologiczny o młodziuży wpisuje się w nurt dotychczasowych zainteresowań „reżyserki młodych”, jak nazywana jest Anna Kazejak. Absolwentka łódzkiej „Filmówki” w 2006 roku zrealizowała wraz z Janem Komasa i Maciejem Migasem „Odę do radości”, składającą się z trzech 30-to minutowych etiud. Film zainspirowany był dyskusją na łamach „Gazety Wyborczej” o pokoleniu „Nic”, czyli o młodziuży pozbawionej w Polsce perspektyw i wyjeżdżającej za granicę. Kolejny film Anny Kazejak „Skrzydlate świnię” z Olgą Boładź i Pawłem Małaszyńskim, również opowiada o młodych ludziach, których połączyła wspólna pasja do futbolu.

„Obietnica” demaskuje świat dorosłych, którzy nie zdają sobie sprawy, jak bardzo ich życiowe komplikacje i zmiana tradycyjnego modelu rodziny, ma wpływ na młode pokolenie. Film oparty jest na autentycznej historii. Licealistka, z rozbitej rodziny, (ojciec założył nową rodzinę w Danii, mama ma młodego kochanka), ma takie poczucie odrzucenia, że nie potrafi wybaczyć swojemu chłopakowi, pocałunku z inną dziewczyną. Lila czuje, jakby cały świat ją opuścił, nikt jej nie chce i nie potrzebuje. Chłopak żałuje, tego co zrobił, ale Lila pragnie zemsty. Janek ma zabić dziewczynę, z którą się całował. Absurdalna propozycja, początkowo odrzucana przez Janka, staje się jednak faktem. Zbrodnia i emocjonalne spustoszenie, które do niej doprowadziło, na zawsze zmieni życie dwojga młodych ludzi.

Anna Kazejak była gościem tegorocznego Festiwalu Polskich Filmów w Austin. Oto krótka rozmowa z reżyserką.

Joanna Sokołowska-Gwizdka: Proszę podzielić się wrażeniami z festiwalu w Teksasie. Jak Pani odbierała kontakt z publicznością?

Anna Kazejak: Bardzo lubię przyjeżdżać na polonijne festiwale, gdyż na nich można

poczuć autentyczne zaangażowanie organizatorów oraz oczekiwanie publiczności na polskie filmy. Stąd z Austin wiązę same ciepłe wspomnienia – począwszy od gościnności osób, u których mieszkałam, kończąc na wieńczącej mój pobyt w mieście rozmowie z publicznością. Widzowie odebrali film niezwykle ciepło i dali temu wyraz w rozmowie po filmie. Jeszcze po powrocie do Polski otrzymywałam wiadomości od ludzi uczestniczących w projekcji, którzy dzielili się swoimi odczuciami po obejrzeniu „Obietnicy”. I byli to, co ciekawe, głównie Amerykanie. To największa nagroda dla filmowca, jeśli spotka się z tak żywą i życzliwą reakcją na swoją pracę.

JSG: Miała Pani warsztaty na Uniwersytecie, jak Pani je ocenia?

AK: Nie ukrywam, że nieco tremowała mnie myśl o wykładzie. Głównie ze względów językowych. Moje obawy okazały się bezpodstawne. Wywiązała się ciekawa dyskusja, podczas której próbowałam podzielić się moimi reżyserskimi doświadczeniami, opowiedzieć o swoich zawodowych błędach, dylematach i strategii na przyszłość. Chciałam też nieco przybliżyć europejski system finansowania kinematografii. Nie wiem na ile rzeczy, o których była mowa przydadzą się studentom, ale ich entuzjizm udzielił się i mnie, więc korzyść była obopólna.

JSG: Należy pani do młodego pokolenia reżyserów. Czy stąd zainteresowanie problemami młodych ludzi?

AK: Chyba powoli przechodzę do grupy średniego pokolenia. Ale nie tylko metryka decyduje o spektrum naszych zainteresowań tematycznych. W moim przypadku tematy, pomysły na pierwsze trzy filmy pojawiły się w szkole filmowej. „Obietnica” zamyka ten okres. Teraz czas na podróż w nieznane.

JSG: W jednym z wywiadów powiedziała Pani, że następny film będzie dotyczył problemów dorosłych. Ma Pani już jakiś pomysł na kolejny film?

AK: Pracuję obecnie nad nowym filmem, który będzie nosił tytuł „Strach”. Rzecz dzieje się w Bieszczadach i opowiada o spotkaniu kobiety, warszawskiej eskapistki, z ukraińskim emigrantem. Nawiązuje się między nimi dziwna, niejednoznaczna relacja, oparta na strachu i fascynacji jednocześnie. Liczę na to, że choć w niewielkim stopniu uda się uchwycić w filmie europejskie nastroje związane z konfliktem na wschodzie Europy oraz napływającymi do nas emigrantami.

JSG: Czy na tyle interesuje Panią dramat psychologiczny, że będzie nadal Pani zajmować się tym gatunkiem?

AK: Dramat psychologiczny jest mi bardzo bliski, ale dość niszowy. Staram się go zatem łączyć z innymi, tak by film mógł trafić do szerszej widowni. Teraz korzystam z elementów thrillera i mam nadzieję, że ta forma spodoba się publiczności nie tylko festiwalowej, ale i tej kinowej.



Zbigniew Banaś i Anna Kazejak po projekcji filmu „Obietnica”.

Obietnica/The Word

Scenariusz: Anna Kazejak, Magnus von Horn

Reżyseria: Anna Kazejak-Dawid

Zdjęcia: Klaudiusz Dwulit

Muzyka: Kristian Eidnes Andersen

Produkcja: Opus Film

Premiera: 2014

Obsada: Eliza Rycembel, Mateusz Wieclawek, Magdalena Popławska, Andrzej Chyra i inni

Filmy dokumentalne

„Jurek”

Film młodego reżysera, Pawła Wysoczańskiego „Jurek” o himalaiście Jerzym Kukuczce, zrobił na widowni duże wrażenie. Widać było zaangażowanie młodego twórcy i jego ogromną pracę jako archiwisty. Paweł Wysoczański, rocznik 1980, opowiadał po projekcji, że jako kilkuletni chłopiec oglądał programy o Kukuczce w telewizji, kiedy ten zdobywał największe szczyty. Był on dla niego wtedy wielkim bohaterem, człowiekiem niezniszczalnym, któremu nigdy nic nie może się stać, odpowiednikiem Supermana. W wywiadzie udzielonym Annie Czupryn (www.polskatimes.pl) reżyser podzielił się obserwacją - *Vladimir Nabokov pięknie pisze w „Lolocie”, że to, co zdarzy się w życiu chłopca, może naznaczyć go na całe życie*. Ten podziw z dziecięcych lat znalazł swoje odbicie w filmie dorosłego reżysera.

W dokumencie pojawia się wiele rozmów z samym Jerzym Kukuczka, a także z jego rodziną i przyjaciółmi. Są też rozmowy z innymi himalaistami, m.in. z Reinholdem Messnerem, który jako pierwszy zdobył Koronę Himalajów, czyli czternaście ośmiotysięczników. Kukuczka osiągnął ten sukces jako drugi, ale za to w czasie o połowę krótszym. Messner napisał mu wtedy: „Ty nie jesteś drugi. Ty jesteś wielki”.

W filmie pokazane jest śląskie środowisko, z którego się wywodził bohater i które

ukszałtowało determinację w zdobywaniu celu. Widzimy, jak wyglądało przygotowanie wyprawy w czasie, kiedy w sklepach nic nie było, kolejki, zdobywanie prowiantu. Są marzenia, tworzenie rzeczy wielkich i cena, jaką się za nie płaci. Podczas projekcji nasuwały się skojarzenia i pytania: czy takie wyprawy to nie jest egoizm, jeśli ma się rodzinę, czy wyprawy w góry to wyższa wartość, czy dzięki wyprawom można bardziej poznać siebie i wejść w głąb swoich możliwości itd. po czym w filmie pojawiała się na nie odpowiedź. Rodzina była niezwykle ważna w życiu himalaistów, bo wiedzieli, że mają dokąd wracać. Rodzina była motywacją, żeby przeżyć.

Piękny motyw filmu, to patriotyzm bohaterów. Zdobywanie szczytów, wbijanie w śnieg polskiej flagi, to było też dla Polski, aby pokazać światu, że nas Polaków na wiele stać.

Film, zrobiony z pasją na pewno pobudził widzów do myślenia, a przykład Kukuczki dał nadzieję, że jeśli ma się marzenia wszystko jest możliwe.

Paweł Wysoczański, gość tegorocznego Festiwalu.

Joanna Sokołowska-Gwizdka: Proszę podzielić się wrażeniami z festiwalu w Teksasie. Jak Pan odbierał kontakt z publicznością?

Paweł Wysoczański: Jestem pod wrażeniem ekipy organizatorów Polish Film Festival w Austin. To idealisci wierzący w to co robią. Szanujący filmy i ich twórców. Dla mnie festiwal filmowy w Austin był okazją do pokazania filmu Jurek publiczności w Teksasie, ale również możliwością zobaczenia samego Teksasu. Doświadczenia Austin. Nowe miejsca, nowi ludzie to część mojego zawodu. Doświadczenie Austin i poznani tam ludzie oceniam jako wyjątkowe. Kończę powoli pokazy filmu „Jurek” w USA. Mój film był pokazywany w ośmiu miastach USA i Kanady, ale doświadczenie Austin traktuję jako najcenniejsze.

JSG: Miał Pan spotkania ze studentami, jak Pan je ocenia.

PW: Mogę wyrazić swoje zadowolenie z pobytu w Austin i spotkania ze studentami. Zwłaszcza rozmowa ze studentami w San Marcos była dla mnie cennym przeżyciem. Ci młodzi ludzie byli szczerze zainteresowani tematem polskiego kina

dokumentalnego. Zadawali dużo pytań. Po godzinie spotkanie przypominało rozmowę, a nie wykład. Twórczą rozmowę. Myślę, że to spotkanie było dla obu stron - dla mnie, ale i dla studentów nie tylko wymianą informacji, ale i przeżyciem. Doświadczeniem nieznanych światów.

Jurek, 2015, scenariusz i reżyseria: Paweł Wysoczański, zdjęcia: Jacek Kędziński, muzyka: Michał Lorenc.



Zbigniew Banaś i Paweł Wysoczański po projekcji filmu „Jurek”.

„Joanna”

Film Anety Kopacz o blogerce, Joannie Sałydze, która choruje na raka, poraża swoją naturalnością i zwyczajnością codziennego życia rodziny. Joanna stara się jak najwięcej przekazać swojemu synkowi, nauczyć go życia, pokazać co jest ważne, a co nie, chce, żeby ją zapamiętał. Widz wie, co się niebawem wydarzy i zwykłe rozmowy dostają innego wymiaru. W filmie obecny jest mąż, ale niczego nie świadomy synek,

zadający mnóstwo pytań, jak każde dziecko w tym wieku, przykuwa uwagę. Jest to film realności, rejestrujący uciekające życie, film z kluczowym pytaniem, co po mnie pozostanie. Aneta Kopacz jest psychologiem i absolwentka szkoły Andrzeja Wajdy. Film świetnie łączy warsztat reżysera z umiejętnością obserwacji psychologa.

Joanna, 2013, scenariusz: Aneta Kopacz, Tomasz Sredniawa, reżyseria: Aneta Kopacz, zdjęcia: Łukasz Zal, muzyka: Jan A.P. Kaczmarek.

„Gry”

Jest to uwspółcześniona adaptacja opowiadania Ireneusza Iredyńskiego „Winda”, z Julią Kijowską i Marcinem Bosakiem w reżyserii Macieja Marczewskiego. Dwoje ludzi zostaje zamkniętych w windzie. Zaczynają grę, polegającą na układaniu scenariusza dla własnego życia. Udają kogoś, czy opowiadają swoje życie? Są obcymi ludźmi, czy byli kiedyś małżeństwem? Spotykają się przypadkowo, czy jadą razem? Początkowo widz jest przekonany, że bohaterowie widzą się po raz pierwszy, ale potem stopniowo okazuje się, że są głęboko poranieni, prawdopodobnie przez siebie i zawikłani w sieć pragnień i bólu. Czy uda im się na nowo odbudować relację, udając, że są przypadkowo poznaną parą? Błyskotliwy tekst Ireneusza Iredyńskiego, bardzo dobra gra aktorów i reżyseria Macieja Marczewskiego sprawiają, że ten 30-to minutowy film pozostaje w pamięci.

Gry, 2013, scenariusz i reżyseria: Maciej Marczewski, zdjęcia: Radosław Ładczuk, muzyka: Łukasz Czeakła, występują: Jylia Kijowska i Marcin Bosak.

Wśród filmów dokumentalnych na Festiwalu w Austin pokazywane był również filmy: „Obiekt” (2015) Pauliny Skibińskiej, o zimowej akcji ratunkowej nad wodą i pod wodą, „Ludzie na moście” (2014), Beaty Poźniak, oparty o poezję Wisławy Szymborskiej oraz „Las cieni” (2014) Andrzeja Cichockiego, o grupie Żydów uciekającej przez las przed Niemcami podczas II wojny światowej i żydowskim chłopcu, którego ratuje kłusownik.

Filmy animowane

„Hipopotamy”

Film Piotra Dumala wywołał lawinę pytań. Dla jednych był niezrozumiały, inni próbowali go interpretować, jeszcze inni mieli własne odczucia i ocenę. Ten krótki, tonący w odcieniach szarości film, na pewno prowokował do myślenia.

Grupa nagich kobiet z dziećmi kąpie się w rzece. Z ukrycia obserwuje ich pięciu nagich mężczyzn. Po chwili zbliżają się do kobiet, a jeden z nich podejmuje próbę seksualnego zbliżenia. Odrzucenie sprawia, że reaguje przemocą. Tak zaczyna się brutalny spektakl walki i gwałtu, opowiadający o zderzeniu płci i przemocy jako jednym z fundamentów cywilizacji. Film inspirowany był zachowaniem hipopotamów, ale pokazuje, że człowiek jest również częścią przyrody i rządzi nim podobne mechanizmy. Męska seksualność jest motorem zmian, jeśli nie zostanie zaspokojona, wyzwala agresję, powoduje wojny. Odmienność między płciami polega na tym, że kobieta pragnie dziecka, a mężczyzna pragnie kobiety. Na filmie kobiety, którym mężczyźni zabili dzieci, podejmują z nimi relacje. Tylko jedna z kobiet zostaje z boku. Ponieważ kobiety zostały pozbawione dzieci, bez względu na wszystko dalej chcą mieć dzieci. To jedna z interpretacji. Inna interpretacja jest taka, że film opowiada o kolaboracji z wrogiem, jeśli jesteśmy podporządkowani silniejszemu, łatwiej jest z nim współpracować, niż się opierać. Tylko nieliczni się przeciwstawiają.

Film, mimo, że okrutny, jest wielopłaszczyznowy i wywołał dyskusję.

Hipopotamy, 2014, scenariusz i reżyseria: Piotr Dumala, zdjęcia: Anna Waszczuk, muzyka: Alexander Balanescu.

Z innych filmów animowanych pokazany był film „Signum” (2015) Witolda Gieresza z muzyką Krzesimira Dębskiego, na którym jaskiniowe rysunki praprzodków ożywają i opowiadają historię pierwotnego człowieka oraz „Laska” (2008) Michała Sochy, opowiadający o przygotowaniach do randki.

Ten bogaty program współczesnego polskiego kina, wywoływał nie kończące się dyskusje jeszcze długo po zakończeniu festiwalu. W tym roku mottem festiwalu były „historie filmowe oparte na faktach”, nie było więc filmów artystycznych. Pokazywane były thrillery, kryminały, filmy psychologiczne, film biograficzny, film

historyczny, dokumenty. Widz mógł zapoznać się z wieloma aspektami polskiej historii i kultury, a wstępy prowadzone przez profesjonalistów uzupełniały wiedzę. Jedynie film „Ludzie na moście” Beaty Poźniak był pełnym poezji zarówno w słowie jak i w obrazie filmem artystycznym.

Festiwalowi towarzyszyła niezwykła wystawa Polskiej Szkoły Plakatu, z kolekcji Michała Poniza z Warszawy. Uczestnicy Festiwalu mogli zobaczyć dziesiątki wspaniałych dzieł sztuki plakatowej, autorstwa najwybitniejszych polskich artystów od czasów wojny aż do współczesności.

Po raz pierwszy w tym roku w ramach festiwalu odbył się konkurs dla młodych twórców. Do finału weszło siedem filmów. Wygrał film „The Night Witch” Alison Klayman.



Od lewej: Angelika Firlej - prezes Austin Polish Society i Joanna Gutt-Lehr - przewodnicząca Komitetu Filmowego, fot. Marek Proga.

Organizatorzy: Joanna Gutt-Lehr, Angelika Firlej, Magda Szatanik-Boudni, Karolina Camara i Joanna Gonczar, włożyli bardzo dużo wysiłku, żeby nie tylko sprowadzić filmy i zorganizować projekcję, ale też żeby zareklamować polski pokaz w amerykańskim środowisku. Festiwal prowadził Zbigniew Banaś, krytyk filmowy,

wykładowca w Loyola Univeristy w Chicago.

Pokaz filmów uzupełniony był fantastycznymi daniami polskiej kuchni, przygotowanymi przez Apolonia Catering.

Autorzy zdjęć: Marek Proga, Aneta Hayne i Jacek Gwizdka.



© 2015 Jacek Gwizdka



AUSTIN
POLISH FILM
FESTIVAL

Special Thanks to...

Joanna Sokołowska-Gwizdka

Writer, journalist

For her interesting articles and interviews about the APFF